

240287 - ضابطه اخلاص در عمل

سوال

شایسته است که بنده پیش از هر کاری نیتش را در دل داشته باشد و آن را اصلاح نماید اما این کار به چه صورت است؟ و معیارها و ضابطه‌هایی که بتوان دانست کارش صحیح و خالصانه برای الله است چیست؟

پاسخ مفصل

اولا:

تصحیح نیت و حاضر کردن آن در آغاز کار از بزرگترین مواردی است که باید بنده خود را مشغول آن سازد زیرا مدار پذیرش یا عدم پذیرش اعمال بر آن قرار دارد و مدار صلاح یا فساد قلب نیز بر همین است.

و کسی که می‌خواهد در کاری که انجام می‌دهد نیت خوبی داشته باشد باید به انگیزه‌ای فکر کند که او را به انجام آن عمل و داشته است و تلاش کند این انگیزه، خشنودی و طاعت الله و اطاعت امر او باشد.

اینگونه، نیت تو خدایی می‌شود و پس از آن باید این انگیزه اصلی را حفظ کنی تا خالص بماند و در اثنای عمل از دست تو در نرود و قلب و نیتت تغییر نیافته به سوی غیر الله منحرف نشده و شرکی به آن وارد نگردد.

پاسخ به سوال‌های شماره (220806) را ببینید.

ثانیا:

بنده با مراعات این موارد می‌تواند به اخلاص خود پی ببرد و مطمئن شود که کارش جز برای الله نیست:

. اینکه کاری را به هدف دیده شدن توسط مردم انجام ندهد.

بخاری (۶۴۹۹) و مسلم (۲۹۸۷) از جندب روایت کرده‌اند که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «کسی که بخواهد مردم درباره‌اش بشنوند (و از کار نیک او مطلع شوند) الله او را رسوا خواهد ساخت (و مردم درباره‌ی ریاکاری او خواهند شنید) و کسی که می‌خواهد مردم او را ببینند (و از کارش مطلع شود) الله رسوایش خواهد ساخت».

حافظ ابن حجر - رحمه الله - می‌گوید:

«حَطَّابِي مي گويد: معنائيش اين است كه هر كس عملي را بدون اخلاص انجام دهد و قصدش اين باشد كه مردم او را ببينند و درباره اش بشنوند، براي آن به اين صورت مجازات مي شود كه الله او را رسوا مي كند و چيزي را كه پنهان مي كرد آشكار مي سازد.

برخي نيز گفته اند: كسي كه قصدش از عمل نيك جاه و منزلت نزد مردم باشد نه رضيت الله، الله او را نزد مردم معروف مي كند به طوري كه مردم خوبي اش را مي گویند اما ثوابي در آخرت نخواهد داشت.

فتح الباري (۱۱/۳۳۶).

عز بن عبدالسلام . رحمه الله . مي گويد: **«از استحباب مخفي كردن اعمال خير، كسي كه به او اقتدا مي شود استثنا است تا از وي سود برده شود، مانند نوشتن علم».**

فتح الباري (۱۱/۳۳۷).

. اينكه دلش به ستايش يا نكوهش مردم وابسته نباشد.

ابن قيم . رحمه الله . مي گويد:

«هرگاه گام هاي بنده در منزلت اِخبات (فروتنی برای الله) استقرار يابد و مستحکم شود، همتش والا شده و نفس او از ربائش گذرای مدح و ذم با ارزش تر مي شود، پس نه براي ستايش مردم شاد مي شود و نه براي نكوهش آنان غمگين. و اين وصف كسي كه از بهره نفس بيرون شود و براي عبوديت پروردگار شايستگي يابد و قلبش شيريني ايمان و يقين را لمس كند».

مدارج السالكين (۲/۸).

. اينكه پنهان سازي عمل خير و انجام مخفيانه آن برايش محبوب تر از آشكار ساختنش باشد.

از عاصم روايت است كه گفت: **«ابووائل هرگاه در خانه اش نماز مي خواند مي گريست اما اگر دنيا را به او مي دادند تا اين كار را در جلوي ديدهگان كسي انجام دهد چنين نمي كرد»** به روايت امام احمد در زهد (۲۹۰).

. سعي كند از اماكن ظهور و شهرت به دور باشد مگر آنكه مصلحتي شرعي در آن باشد.

ابراهيم بن ادهم . رحمه الله . مي گويد: **«كسي كه قصد شهرت دارد با خداوند راستي پيشه نساخته است».**

إحياء علوم الدين (۳/۲۹۷).

به قصد ديدن مردم بر عمل خود نيافزويد و آن را بهتر انجام ندهد.

و گفته اند: «اخلاص یعنی: برابر شدن اعمال بنده در آشکار و پنهان و ریا یعنی اینکه ظاهرش بهتر از باطنش باشد»

مدارج السالکین (۲/۹۱).

. اینکه همواره نفس خود را به کوتاهی متهم کند و فضلی بر آن نبیند و بداند که هر چه فضل است از آن الله است و اگر لطف الله نبود هلاک شده بود.

الله تعالی می فرماید:

{وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ }

[نور: ۲۱]

(و اگر فضل الله و رحمتش بر شما نبود هرگز هیچ کس از شما پاک نمی شد ولی این الله است که هر کس را بخواهد پاک می گرداند).

. از روی احساس تقصیر در انجام کار خیر، پس از عمل بسیار استغفار کند.

علامه سعدی . رحمه الله . می گوید:

«شایسته بنده است که هرگاه عبادتی را به پایان رساند برای تقصیرش از الله آمرزش بخواهد و برای این توفیق شکرش گوید، نه مانند کسی که گمان می کند عبادتش را کامل انجام داده و برای آن بر پروردگارش منت می گذارد و آن را در جایگاه و منزلت والا قرار می دهد که چنین کسی شایسته خشم و رد شدن عمل است، چنانکه فرد نخست شایسته پذیرش و توفیق برای کار خیر دیگر است».

تفسیر السعدی (۹۲).

. شادی برای توفیق الله به انجام عمل نیک.

الله تعالی می فرماید:

{قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ }

[یونس: ۵۸]

(بگو به فضل و رحمت الله است که باید شاد شوند. و این از هر چه گرد می آورند بهتر است).

کسی که اینها را در عملش رعایت کند امید است که از جمله اهل اخلاص باشد.

اما اینکه به قطع بگوییم فلان عمل مخلصانه است، چنین چیزی امکان ندارد زیرا علم آن نزد الله است. اما بنده اسباب اخلاص را رعایت کرده و از الله تعالی توفیق انجام نیکوی اعمال را می خواهد و برای خودش و دیگران قطعاً ادعای اخلاص نمی کند.

والله اعلم.